

انقلاب اسلامی ایران تجلی قدرت نرم

حرکت در مسیر زمینه سازی ظهور

مهم ترین مولفه های قدرت نرم انقلاب اسلامی

زنگ خطر گسترش قدرت نرم امپراتوری های مجازی

انقلاب اسلامی ایران تجلی قدرت نرم

علیرضا ضاخواه

نای معتقد است وقتی همه نظر مشترک دارند و فقط بر سر چگونگی انجام کاری بحث دارند، قدرت نرم می تواند مشکل را بهتر حل کرده، یک کشور را در موقعیت ممتاز قرار داده و شناسن ایفاء نقش مسلط را بدهد.

◀ انقلاب اسلامی ایران تجلی تحقق قدرت نرم

انقلاب اسلامی ایران به عنوان انقلابی برای خدا و معنویت و ارزش ها نه تنها ریشه در اعتقادات اسلامی داشت بلکه محرک و هدف خود را در دین جستجو می کرد. اندیشه انقلاب اسلامی به عنوان نمونه ای تازه از نظام حکومتی در چشم انداز جهانی که از سرچشمه زلال اسلام ناب نشأت گرفته بود، توانست در زمانی کوتاه مرزهای محدود جغرافیایی را درنوردد و پیام اصلی خود را که همانا مبارزه با ظلم و ستم و برپایی حکومتی عادلانه بود، به دورترین نقاط جهان برساند. از دیگر سو، انقلاب اسلامی با شکستن انحصارگرایی در عرصه روابط بین الملل و بر هم زدن معادلات جهانی و منطقه ای توانست اعتماد به نفس را در مسلمانان تقویت کند و با شالوده ریزی نظم بین الملل فارغ از سلطه قدرت های استکباری بر اساس سیاست «نه شرقی نه غربی» بارقه امید را در دل میلیون ها مسلمان و مستضعف جهان بیدار نگه دارد. انقلاب اسلامی ایران را می توان تجلی تحقق قدرت نرم به معنای توانایی نفوذ در رفتار دیگران بدون تهدید و یا پرداخت هزینه محسوس به شمار آورد. انقلاب اسلامی ایران از رهگذر تبیین اندیشه و آرمان عدالتخواهانه خود درصد برآمد با روش های غیرمستقیم به نتیجه دلخواه و مطلوب یعنی بیداری اسلامی دست یافت. تأیید ارزش های انقلاب توسط جنبش های آزادیبخش، اشاعه الگوی مردم سالاری دینی، استقبال ملل مستضعف و افزایش اشتیاق آنان به نقش آفرینی جمهوری اسلامی در صحنه بین الملل، توان متقاعدسازی دیگر ملل از زاویه توانایی شکل دادن به ترجیحات و اولویت های آنان، جلب و جذب جهان اسلام به شخصیت رهبری، فرهنگ، ارزش ها، ساختار سیاسی و اعتبار اخلاقی جمهوری اسلامی ایران و نیز بهره گیری از توان اطلاعاتی و ارتباطاتی رسانه های سنتی برای انتقال پیام انقلاب به مخاطبان مسلمان و مستضعف را می توان در زمره مواردی دانست که جایگاه قدرت نرم را در فرآیند استقرار بنیان های انقلاب اسلامی ایران آشکار می سازد. استفاده از قدرت نرم به منظور نشان دادن مشروعیت سیاست های انقلاب اسلامی را می توان چهارم ای جدید از قدرت قلمداد کرد که دربرگیرنده مؤلفه های فرهنگی، ایدئولوژیک، سیاسی و فکری بوده است. ارزش هایی نظیر مردم سالاری دینی و کمک های بشردوستانه به نهضت های جهانی بخش و ارتقای توانمندی های علمی و فرهنگی کشور را می توان در زمره موارد اهتمام به قدرت نرم برشمرد. قدرت نرم از آن جا که به صورت آرام و تدریجی حرکت می کند از اثرگذاری بیشتر و مداوم تری برخوردار است، چرا که می تواند با تفسیر سیاست های فکری و فرهنگی به ایجاد تغییرات بنیادین و راهبردی یاری رساند. قدرت نرم در فرآیند انقلاب اسلامی چیزی بیش از ترغیب و یا توانایی تهییج ملت ها بوده است چرا که علاوه بر آن دربردارنده مفهوم توانایی جذب افراد نیز می باشد که عموماً به موافقت و رضایت منجر می گردد. به بیان دیگر، در روابط مبتنی بر اخلاق، قدرت نرم از توان جذب کننده ای برخوردار است به گونه ای که می تواند رفتار مردم را با جذابیتی قابل رؤیت اما غیرمحسوس تعیین کند و تغییر دهد. بهره گیری انقلاب اسلامی از جذابیت پیام برای ایجاد اشتراک بین ارزش های اسلامی، استقلالی و ضداستکباری، ترغیب مسلمانان و ملت های جهان سوم به همکاری و تشریک مساعی برای دستیابی به هدف مشترک و تبیین فرهنگ و ارزش های انقلابی و الگوی توسعه بومی و درونزا حکایت از جذابیت اندیشه انقلاب اسلامی در صحنه بین المللی داشت به گونه ای که توانست بدون مجبور کردن مردم به تغییر رفتار از طریق تهدید و یا پرداخت هزینه، آنان را برای کسب نتیجه دلخواه و مطلوب جلب و جذب نماید. ▶▶

سیاست ها را تغییر داد. اما اگر از فرهنگ آن کشور متنفر باشند تغییر نگرش آن ها بسیار مشکل خواهد بود. لذا اگر بتوان تصویر مثبتی از فرهنگ خود در اذهان عمومی جهان ایجاد کرد آن وقت تغییر سایر ابعاد در پرتو آن کار دشواری نخواهد بود. کنترل منابع قدرت نرم دشوار است و بسیاری از منابع مهم آن از کنترل حکومت ها خارج اند تأثیر آن ها نیز تا حد بسیار زیادی به میزان پذیرش مخاطبان بستگی دارد. علاوه بر آن منابع قدرت نرم به طور غیر مستقیم از طریق شکل دهی محیط برسیاست ها اثر گذاشته و گاهی اوقات سال ها طول می کشد تا به نتیجه دلخواه برسد.

◀ پیشینه قدرت نرم

در سال ۱۹۹۰ «جوزف نای» مدیر سابق بخش مرکزی اطلاعات محرمات آمریکا در سازمان سیا و رئیس فعلی مدرسه دولتی کندی در دانشگاه هاروارد و عضو با نفوذ شورای روابط خارجی آمریکا و از همکاران دولت های کارتر و کلینتون در آمریکا اعلام نمود در دنیای کنونی قدرت بیشتر بر عوامل اقتصادی، آموزش و فن آوری مبتنی است. وی پیش بینی کرد که احتمالاً منابع قدرت در قرن ۲۱ تغییر خواهد یافت. زیرا اثبات قدرت حتی در گرو منابع قدرت هم نیست. بلکه در توانایی تغییر رفتار دولت های دیگر است. آن چه مسلم است هم زمان با دهه پایانی قرن بیستم و به دلیل تغییر ماهیت سیاست های بین المللی، اشکال ناملوس قدرت، از اهمیت بیشتری

◀ قدرت نرم و القای مشروعیت اهداف

به طور کلی قدرت به معنی توانایی نفوذ در رفتار دیگران برای گرفتن نتیجه مطلوب است. راه های متعددی برای این نوع تأثیرگذاری وجود دارد، مانند تهدید، متقاعد کردن از طریق تطمع یا جذب دیگران و همکاری با آن ها. گاهی می توان بدون دستور دادن بر رفتار دیگران تأثیر گذاشت. اگر بتوانید این باور را القا کنید که اهدافتان مشروع است، می توانید بدون استفاده از تهدید به هدفتان برسید. به اعتقاد بسیاری از اندیشمندان قدرت نرم محصول و برآیند تصویر سازی مثبت، ارائه چهره موجه از خود، کسب اعتبار در افکار

◀ دشواری بکارگیری ابزارهای نرم

اعمال قدرت از طریق جذب و هم زمان پرهیز از هرگونه اجبار و تطمع، گستره های بسیار متنوع و جذاب و در عین حال حساس و ظریف را در برابر دولت مردان یک کشور قرار می دهد. تنظیم و تحکیم تصویری از یک کشور در ذهن افکار عمومی جهانیان، آن چنان زیرکی، صوری و مهارتی می طلبد که بسیاری عطایش را بر لقای آن می بخشند و سراسیمه به همان ابزارهای خشک و سخت قدرت متوسل می شوند و تلاش می کنند تا حرف و دیدگاه و نظر خود را به ضرب کمیت و کیفیت ادوات نظامی و کارآمدی ظاهری تحریم های اقتصادی بر طرف مقابل بقبولانند، غافل از آن که تفاوت تأثیر وجه نرم و سخت قدرت با یکدیگر، از زمین تا آسمان است و این دو هرگز با هم دیگر قابلیت مقایسه را هم نخواهند داشت.

◀ زبان و جذب قلوب از آموزه های قرآنی

در تمام طول تاریخ، دعوت هایی که با استفاده از زبان لین، مهربانی و هم دلی صورت گرفته، تأثیر و ماندگاری بیشتری داشته اند. نزدیک ترین مثال در این مورد، خلق زیبا و محمدی خاتم انبیاست (ص) که پروردگار رحیم، خود آن را عاملی اساسی در جذب و جلب قلوب به سوی پیام این پیام آور بی همتا دانسته است. همین مولفه ها را می توان با میزانی از تغییر در گستره و ابزار، در زمامداری و تعاملات بین المللی کشورها دید. کشورهایی که به شکلی ماهرانه از ابزارهای فرهنگ، تمدن، تاریخ و جغرافیای خویش برای تحت تأثیر قرار دادن دیگران استفاده کرده اند، در صحنه سیاست جهانی اقتداری به مراتب ماندگارتر و موثرتر یافته اند و آسانی که تنها به زور و نیروی نظامی و سخت خویشت متکی بوده اند، بارها و بارها مجبور شده اند برای نیل به هدفی حتی کوتاه مدت، بیش از پیش چنگ و دندان نشان دهند و وجهه خود و ملت خویش را به آرامی به اضمحلال برسانند. سقوط مداوم و شتابناک وجهه و تصویر ایالات متحده آمریکا در دوران زمامداری بوش پسر در نزد افکار عمومی جهانیان، این واقعیت را به خوبی باز می نمایاند. به هر حال، موضوع قدرت نرم و ابزارها و مولفه های آن از جمله موضوعاتی است که با وجود داشتن سابقه ای کوتاه در متون مکتوب سیاسی و بین المللی، مورد نظر بسیاری از سیاستمداران و سیاستسازان جهانی، خصوصاً در چند سال گذشته قرار گرفته و در حال حاضر کارشناسان و متخصصان بسیاری تلاش دارند تا با شناخت ظرفیت ها و توانمندی های کشور متبوع خویش، مولفه ها و ابزارهای بالقوه این نوع از قدرت در کشور خود را شناسایی نموده، با ارائه جذاب آن به افکار عمومی جهانیان، سطح کلی اقتدار کشور خویش در فضای به شدت رقابتی کنونی را ارتقا دهند.

برخوردار شده و به گفته نای قدرت، در حال گذر از غنای ثروت به غنای اطلاعات است. آن هم نه فقط اطلاعات بلکه پاسخ گویی به هنگام به اطلاعات جدید که خود یک منبع قدرت به شمار می آید. قدرت نرم از نظر «نای» شیوه جدیدی از اعمال قدرت در مقایسه با شیوه سنتی است که موجب می شود یک کشور، کاری کند تا کشورهای دیگر همان چیزی را بخواهند که او می خواهد. وی این امر را قدرت اقناع هم نامیده است.

◀◀◀ اندیشه انقلاب اسلامی به عنوان نمونه ای تازه از نظام حکومتی در چشم انداز جهانی که از سرچشمه زلال اسلام ناب نشأت گرفته بود، توانست در زمانی کوتاه خود را به دورترین نقاط جهان برساند

عمومی داخلی و خارجی، تأثیرگذاری غیرمستقیم توأم با رضایت دیگران، اراده دیگران را تابع خویش ساختن و مولفه هایی از این سنخ است.

◀ ویژگی های قدرت نرم

یکی از تحولات چشم گیر در عرصه روابط بین الملل طی دهه های اخیر ورود بازیگران جدید به عرصه قدرت نرم است. در گذشته تنها دولت ها بودند که به این امر می پرداختند ولی امروزه تعدد و تنوع این بازیگران رشدی قارچ گونه یافته است. اینک سازمان های مردم نهاد یا NGOها و حتی اشخاص نیز در سراسر جهان با مهارت موفقیت در حال پیگیری اهداف خود هستند. امروزه فقط دولت نیست که متولی اعمال و اجرای قدرت نرم است بلکه نهادها و سازمان های مختلف نیز در این عرصه فعال هستند. از نگاه قدرت نرم فرهنگ بسیار مهم تر از سیاست است. زیرا اگر مردم جهان با سیاست کشوری مخالف باشند، به راحتی می توان این

انقلابی برای تسخیر قلب‌ها و ذهن‌ها

گفت‌وگو با دکتر جواد اصغری راد، پژوهشگر مرکز دیپلماسی عمومی دانشگاه کالیفرنیا

علی فادرانی

دکتر جواد اصغری راد، پژوهشگر مرکز دیپلماسی عمومی دانشگاه کالیفرنیا است، وی مقطع کارشناسی ارشد را در رشته مطالعات آمریکا و در حوزه دیپلماسی عمومی در دانشگاه تهران به پایان رساند و برای ادامه تحصیل به آلمان رفت. کتاب "در آمدی بر دیپلماسی عمومی" اولین اثر به زبان فارسی است که به زودی منتشر خواهد شد. دکتر اصغری مقالات متعددی را در حوزه قدرت نرم، دیپلماسی عمومی و رسانه منتشر ساخته است. وی معتقد است انقلاب اسلامی در ایران نقش زیادی در تغییر رویکرد نظریه پردازان به مفهوم قدرت داشته است. پژوهشگر مرکز دیپلماسی عمومی دانشگاه کالیفرنیا، کشور ایران را به لحاظ جغرافیایی، فرهنگی، و البته سیاسی، یکی از متنوع ترین کشورها در منطقه خاورمیانه دانسته و بر این باور است که اگر قدرت نرم را مبتنی بر غنای فرهنگی، تاریخی، و البته علمی بدانیم، ایران و ایرانیان امتیاز بسیار بالایی را در این زمینه بدست می آورند.

◀◀ بسیاری انقلاب اسلامی را تجلی قدرت نرم در دوران معاصر می دانند، این در حالی است که جوزف نای تئوری خود در رابطه با قدرت نرم را در دهه ۹۰ میلادی چند سال پس از وقوع انقلاب در ایران مطرح ساخته است. به نظر جنابعالی اصولاً بین این دو پدیده، "انقلاب اسلامی ایران" و "قدرت نرم از تباطی" وجود دارد؟

انقلاب اسلامی در ایران به همراه سایر جنبش های مردمی در منطقه، که برخی الهام گرفته از همین انقلاب ایران بودند، نقش زیادی در تغییر رویکرد نظریه پردازان به مفهوم قدرت داشتند. بسیاری سعی کردند در آن زمان انقلاب اسلامی را بر اساس نظریات قبلی مطرح شده تبیین کنند، اما هر کدام ضعف های خاص خود را داشتند. واقعیت این است که برخی، از جمله کشورهای غربی حامی نظام شاهنشاهی در ایران، با درک نادرستی که از مفهوم قدرت داشتند، قدرت اقتصادی و نظامی شاه را برای ادامه حکومت وی کافی و وافی می دانستند. آن ها از این نکته بی خبر بودند که منبع دیگری نیز برای قدرت وجود دارد. آن چه امروز مسیر نفوذ آن را در دل ها و قلب ها می نامند. این همان قدرت نرمی بود که شاه از آن بی بهره بود. در مقابل، این امام خمینی(ره) بود که کلام و پیامش در اعماق قلب ها نفوذ و امواج مردمی را با خود همراه کرد. در نهایت نیز مشاهده کردیم که در ماجرای انقلاب، پس از تقابل بین رهبر(امام خمینی) و حاکم(شاه)، این رهبر بود که به پیروزی نهایی دست یافت. البته اینجا باید یک نکته را یادآور شوم که جوزف نای معتقد است که حاکم اگر از قدرت نرم کافی برخوردار نباشد، فقط در مسیرش دچار مشکل می شود، اما در مثال انقلاب اسلامی می بینیم که در اختیار نداشتن قدرت نرم (یا همان قدرت نفوذ در قلوب) می تواند نقضی مهلک برای حاکم بوده و منجر به شکست کامل شود. انقلاب اسلامی البته در عرصه بین الملل نیز تجلی قدرت نرم بود، چرا که قدرت نرم رابطه مستقیمی با مفهوم بیداری ملت ها دارد. اصولاً قدرت نرم در عرصه بین الملل به این دلیل مطرح شد که نظریه پردازان، مخصوصاً در آمریکا،

دیدند ملت ها آن قدر بیدار شده اند که دیگر نمی شود به ضرب نیروی نظامی و اقتصادی آن ها را رام و آرام کرد. قرار شد به جای تکیه خاص بر زور، از منبع فرهنگ نیز بهره

توضیح مفهوم مد نظر خود، حتی از مثال یک خانواده استفاده می کند. در یک خانواده سنتی(و حتی مدرن) مرد نماد قدرت سخت (یعنی توان نظامی و اقتصادی) است و زن نماد قدرت نرم (یعنی توان فرهنگی و نفوذ بر قلب ها) است. نای معتقد است که با این که زنان قدرت سخت زیادی ندارند، اما با زحمت کمتری در بسیاری مواقع به خواسته هایشان می رسند. در عرصه سیاست داخلی نیز می تواند همین طور باشد. برای درک موضوع باید تفاوت بین دو مفهوم "حاکم" و "رهبر" را دانست. در حالی که حاکم به لحاظ قانونی جایگاه اعمال قدرت نظامی و اقتصادی بر مردم دارد، رهبر کسی است که با تکیه بر منابع فرهنگی توان اعمال نفوذ بر قلوب مردم را دارد. مردم به اجبار قانون از حاکم پیروی می کنند، در حالی که با کمال میل و از صمیم قلب پیرو رهبر و خواسته های او هستند. حال اگر حاکمی پیدا شود که هم حکومت کند و هم قدرت رهبری را دارا باشد، وی برای اعمال خواسته هایش در سطح جامعه کمترین مشکل و کمترین تهدید را خواهد داشت.

از همین رو، امکان دارد در جامعه ای کسانی به ظاهر حاکم باشند، ولی قدرت اصلی حرکت جامعه در دست فرد یا افراد دیگری باشد. همانطور که در جواب سؤال قبل گفتیم، انقلاب اسلامی نمونه بارز امکان تطبیق موضوع است. شاه حاکم بود، ولی قدرت حرکت مردم را نداشت، و در عوض این امام بود که با ارتباط خاصی که با قلوب مردم برقرار کرده بود، شرایط سیاسی را آن گونه که می خواست تغییر داد.

◀◀ به نظر جنابعالی با توجه به شرایط جغرافیایی سیاسی و فرهنگی موجود در ایران فرصت های پیش روی کشور در زمینه قدرت نرم کدامند؟ و بزرگترین دستاورد نظام در ۳ دهه گذشته در زمینه قدرت نرم چه بوده است؟

کشور ایران به لحاظ جغرافیایی، فرهنگی و البته سیاسی، یکی از متنوع ترین کشورها در منطقه خاورمیانه است. اگر قدرت نرم را مبتنی بر غنای فرهنگی، تاریخی، و البته علمی بدانیم، ایران و ایرانیان امتیاز بسیار بالایی را در این زمینه بدست می آورند. همین غنای فرهنگی است که از ایران، کشوری زنده و پویا ساخته است که هم اکنون در سطح منطقه ای و حتی بین المللی تاثیرگذار گردیده است. از بعد فرهنگی، شناساندن تاریخ و فرهنگ متنوع و غنی ایرانی فرصتی با ارزش است که نباید از دست برود. به عنوان مثال، تنوع قومیتی در ایران به حدی است که مشابه آن را در کمتر کشوری می توان یافت. این که این اقوام در کنار یکدیگر چگونه زندگی می کنند و در عین حال فرهنگ جذاب خود را دارند منبعی عظیم در زمینه قدرت نرم محسوب می شود. از بعد سیاسی نیز، معرفی و تبیین نظام مردم سالار دینی ایران، که بر اساس منطقی ترین اصول زمان طراحی شده است، برای مسلمانان منطقه و مخاطبینی فراتر از خاورمیانه، می تواند منبع قدرتی عظیم برای کشور ایران به شمار آید.

انقلاب اسلامی در ایران دو شعار مهم و اساسی را به دنیا معرفی کرده است: لزوم نگاه دینی به مقوله سیاست، و استقلال از قدرت های استعمارگر. به نظر اینجانب، کشور ایران در معرفی این دو رویکرد بیش از هر چیز در مقوله دوم، یعنی تبیین گفتمان استقلال و مبارزه با استکبار، موفقیت داشته است. امروزه کشور جمهوری اسلامی ایران را بعنوان یکی از سردمداران مقابله با زورگویی در عرصه بین الملل می شناسند. البته تمامی دنیا از این موضوع خوشحال نیستند. ملت هایی که آن ها نیز مظلوم بوده و بدنبال عدالت هستند، از این موضوع استقبال کرده و آن ها که بعضاً خود ظالم و منتفع بوده اند، به ایران

بعنوان یک حکومت سرکش می نگرند. آن چه مهم است این که ایران به چنین جایگاهی رسیده است که مبلغ لزوم استقلال در سیاست خارجی باشد.

◀◀ یکی از حوزه های جدی مربوط به قدرت نرم بحث رسانه است به نظر جنابعالی کارکرد رسانه های جمهوری اسلامی ایران با توجه به وجود شبکه های چون پرس تی وی و العالم چگونه بوده است؟ همانطور که گفته اید، رسانه، و بطور کل ابزار ارتباطات نقش بسزایی در به فعل رساندن منابع قدرت نرم یک کشور دارند. شاید بیراه نباشد اگر بگوییم واقعیت را رسانه برای مردم می سازد، مخصوصاً اگر بحث واقعیتی دور از دسترس فیزیکی مردم مطرح باشد. بگذارید مثالی بزنم. مردم ایران که به آفریقا سفر نکرده اند، ذهنیتی نسبت به آنجا دارند که تقریباً می توان گفت بصورت صد درصد از رسانه ها نشأت می گیرد. به همین ترتیب ذهنیت ملت های دیگر در مورد ایران اینگونه است. حال نکته این جاست که اگر ایرانیان و بطور کلی هر ملتی، نتواند خود ابزار معرفی خویش را در اختیار داشته و نقش فعالی در تبیین و معرفی خود ایفا کند، دیگران این کار را برایش انجام می دهند و تصویر آنان لزوماً مثبت و واقع گرایانه نخواهد بود. اینجاست که نقش رسانه های برخاسته از بطن جامعه ایرانی مطرح می شود. شبکه هایی مانند پرس تی وی و العالم نیز از همین دست هستند. آنان با تعریفی که از ایران، سیاست خارجی این کشور، و البته سایر مسائل بین المللی ارائه می کنند، نقش بسزایی در بازسازی واقعیت در اذهان مخاطبان خود دارند. شبکه العالم مخاطبانش عرب زبانان هستند و شبکه پرس تی وی با مخاطبان انگلیسی زبان در سراسر دنیا سر و کار دارد. بر اساس برخی گزارش ها، العالم توانسته است نقش بسزایی در تبیین سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در جهان عرب و مخصوصاً در مسئله فلسطین ایفا کند. یکی از دلایل موفقیت آن هم تلاش دولت مردان اسرائیلی برای حذف این شبکه از روی ماهواره های مانند عرب ست و نایل ست است. شبکه پرس تی وی نیز وضعیتی مشابه دارد، گرچه هنوز مخاطبان خاص این شبکه به صورت واضح تعریف نشده اند، برخی از تاثیرات این شبکه در حد منطقه ای، مخصوصاً در کشورهای شرق آسیا مانند مسلمانان کشمیر بطور واضح لمس شده است. البته ذکر این نکته نیز لازم است که برخی کشورها اجازه دریافت سیگنال های این شبکه را به ملت خود نمی دهند. در نهایت باید گفت که بر اساس برخی نظریه های ارتباطات، رسانه تاثیر خود را به هر ترتیب خواهد گذاشت و وجود آن حتی الامکان موثر خواهد بود.

◀◀ به نظر شما مهمترین چالش کنونی انقلاب در حوزه قدرت نرم چیست؟

جمهوری اسلامی ایران یک کشور با غنای تاریخی و فرهنگی فراوان است. به لحاظ داخلی، هر گاه نظام به آرامشی مبتنی بر نوعی توافق میان جناح ها و به عبارتی نخبگان برسد می تواند توانایی های بالقوه خود را به فعل برساند. به نظر بنده ظرفیت ها هنوز به اندازه کافی پر نشده و نیازمند تلاش بیشتر مسئولین است. نکته دیگر این که، نباید نگاه ها را متوجه دستگاه حکومت کرد. حکومت ظرفیت ها و ویژگی های خاص خود را در تبیین ایران اسلامی دارد. از ظرفیت های فردی و مردمی نیز باید بهره جست و راه را برای شکوفایی ظرفیت های انسان در معرفی فرهنگ ایرانی-اسلامی گشود. در عرصه بین المللی نیز البته رقابت شدت یافته است. از یک سو، هنوز برخی کشورها، مانند آمریکا، که با ذهنیت جامعه تک قطبی دوران پسا جنگ سرد به مسائل می نگرند، به دنبال گسترش قدرت نرم خود در منطقه هستند. آن ها سرمایه های کلانی را برای راه اندازی رسانه ها و برنامه های فرهنگی متنوع اختصاص داده اند. از سوی دیگر، کشورهای جدیدی به دنبال توسعه جایگاه خود در مسائل بین الملل بوده و حکم رقیب را دارند. به عنوان مثال، کشور قطر با شبکه الجزیره، کشور عربستان با شبکه العربیه، کشور روسیه با شبکه راشا تو دی، و شبکه های دیگری که هر کدام به دنبال گسترش نفوذ خود در قلوب ساکنین منطقه خاورمیانه و فراتر از آن هستند. ▶▶

ولایت فقیه ستون خیمه انقلاب اسلامی:

فرانسیس فوکویاما نظریه پرداز نئو محافظه کار آمریکایی در سال ۱۳۶۷ در یک سخنرانی با عنوان «باز شناسی هویت شیعه» می گوید: «شیعه پرندهای است که افق پروازش خیلی بالاتر از تیره های ماست. پرندهای که دو بال دارد، یک بال سبز و یک بال سرخ، بال سبز این پرند مهدویت و عدالت خواهی و بال سرخ او، شهادت طلبی است که ریشه در کربلا دارد. این دو بال شیعه را فنا ناپذیر کرده است. اما این پرند، زرهی به نام ولایت پذیری به تن دارد که با آن زره قدرتش دوچندان می شود. در میان مذاهب اسلامی، شیعه تنها مذهبی است که به ولایت فقهی نظر دارد. یعنی فقیه می تواند ولایت داشته باشد، این نگاه، برتر از نظریه نخبگان افلاطون است.»

نقش حضرت امام در روند ایدئولوژیک شدن مذهب تشیع

در حالی که اکثر انقلاب های معاصر سرچشمه ایدئولوژیک خود را از مکاتبی چون ناسیونالیسم و یا کمونیسم می گرفتند، مردم ایران به رهبری امام خمینی (ره) اسلام را به عنوان ایدئولوژی انقلابی خود برگزیدند. دلیل بروز چنین رفتاری از مردم ایران بیش از هر چیز به فرهنگ سیاسی ایرانیان باز می گردد. باتوجه به آن که مهمترین منبع فرهنگ سیاسی ایران مبانی دینی و به طور خاص مذهب شیعه است و بخش عمده ای از رفتار سیاسی مردم نیز از این منبع متأثر است. در واقع از موارد دیگر قدرت نرم ایران، موقعیت ایران در به پیروزی رساندن یک انقلاب بر اساس ایدئولوژی اسلامی بوده است. در فرآیند انقلاب اسلامی، اسلام شیعی به مثابه ایدئولوژی راهنمای عمل و رهایی ساز جلوه گر شد. در این راستا نقش امام خمینی (ره) به عنوان ایدئولوگ انقلاب اسلامی برجسته بود. مهمترین اقدام در این زمینه ایجاد تغییرات اساسی در تفکر اجتهادی شیعه نسبت به سیاست بود. مبنای این تغییرات تفسیر جدیدی بود که امام از مفاهیم، آموزه های و نمادهای اسلام شیعی انجام داد.

رهبری کارزماتیک

رهبری کارزماتیک امام خمینی (ره) و رهبر معظم انقلاب را می توان در ارائه ارزش هایی دانست که مردم را به پیروی بی چون و چرا از فرامین ایشان با توجه به جذابیت محتوای آن و باور قلبی مردم به اعتقاد امام به گفته های خویش و اتکاء آن بر آموزه های فقهی و اسلامی متقاعد می ساخت. چنین رهبری سیاسی که برخوردار از جذابیت، مشروعیت و اعتبار بود توانست به جذب و ترغیب افراد به تحقق خواسته های انقلاب بینجامد، امام خمینی (ره) با ایفای نقش رهبری کارزماتیک و بهره مند از نفوذ معنوی بالا و فرهنگد توانست به خنثی سازی جنگ روانی و تبلیغاتی دشمنان به ویژه در دوران جنگ تحمیلی مبادرت نماید و با مدیریت بحران های داخلی و بین المللی، اقتدار شخصیتی خویش را برای تثبیت بنیادهای انقلاب به منصه ظهور رساند.

مقام معظم رهبری مؤثرترین قدرت نرم جمهوری اسلامی

در دوران زعامت مقام معظم رهبری نیز این عنصر بیمه کننده انقلاب یعنی ولایت فقیه همچنان به عنوان پرچم هدایتی در بحران های داخلی و خارجی متعدد نظیر انتخابات ۸۸، انرژی هسته ای، گفتمان سازی های متعددی همچون گفتمان عدالت، جنبش نرم افزاری و ... نقش بی بدیل خود را ایفا نموده است. نقشی که مقام معظم رهبری در ایجاد وحدت و یکپارچگی جامعه - به منظور بستن راه نفوذ دشمن برای رسیدن به اهدافش در جنگ نرم - دارند مؤثر و غیر قابل انکار است و می تواند به عنوان مؤثرترین قدرت نرم جمهوری اسلامی به شمار آید.

جایگاه ژئوپلیتیک و ژئواستراتژیک ایران

موقعیت ژئوپلیتیک و ژئواستراتژیک ایران سبب شده تا این کشور به عنوان یک قدرت بین المللی شناخته شود. موقعیت جغرافیایی ایران ایجاب می کند تا با بسیاری از قدرت های بزرگ در ارتباط باشد. به عبارت دیگر ایران به علت موقعیت جغرافیایی خود در منطقه از یک قدرت نرم قابل توجه برخوردار است. در اختیار داشتن تنگه استراتژیک هرمز، ساختار سیاسی دموکراتیک و منطبق بر دین، در اختیار داشتن ذخایر عظیم نفت و گاز، وجود نیروی انسانی جوان، وسعت جغرافیایی، تنوع قومی، تمدن کهن همه و همه موجب گردیده تا جمهوری اسلامی ایران از یک موقعیت ممتاز طبیعی برخوردار گردد.

وحدت و اعتماد ملی

انقلاب اسلامی ایران با بهره گیری از اعتماد ملی به عنوان سرمایه اجتماعی و بعد چهارم قدرت توانست به تعمیق وحدت و همبستگی ملی و تجمع کلیه اقشار و گروه های ملی و مذهبی کشور همت گمارد و با بهره مندی از مشارکت عمومی، فرهنگ استقلالی، بسیجی، سازندگی، اصلاح طلبی و عدالت خواهی را در جامعه گسترش بخشد. وفاق اجتماعی به عنوان مظهر قدرت نرم توانست به ایفای کارکردهایی چون همفکری، هم احساسی، هم کنششی، و شکل گیری ذهن اجتماعی که به همکاری و تعامل میان گروه های مختلف اجتماعی می انجامد، بپردازد و نظم درونی و بی نیازی از نظم بیرونی و سیاسی را آشکار سازد زیرا در پرتو انقلاب اسلامی پایایی و پویایی نظم درونی افزون تر بوده و ضریب اعتماد اجتماعی میان گروه های گوناگون جامعه از یکسو و مردم و دولت از سوی دیگر ارتقاء یافته است.

توسعه دانایی محور

انقلاب اسلامی رویکرد توسعه دانایی محور را برای تبدیل کشور به جامعه ای دانش بنیان اتخاذ کرد تا علم و اندیشه مسیر حیات فردی و جمعی را مشخص سازد و فرآورده های علمی با خود اقتدار، صلابت و عزت را به ارمغان آورد و نقش مؤثری در تأمین امنیت و آرامش اجتماعی ایفا کند. نوآندیشی در دو نهاد حوزه و دانشگاه را تشویق کرد تا این دو سرمایه گران سنگ توانمندی های معنوی و مادی کشور را متبلور سازند و زیرساخت های علمی را تحول بخشند. برخورداری انقلاب اسلامی از این قدرت نرم توانست جلوه مثبتی از فرهنگ و سیاست را در آذهای جهانیان ایجاد کند و فرهنگ استقلال را که ریشه در ارزش های بومی و اسلامی و نفی خودباختگی در برابر غرب داشت نهادینه سازد.

سیاست فرهنگی

انقلاب اسلامی ایران با هدف نشر و گسترش اندیشه و پیام اسلام، استقلال فرهنگ، تکامل روحی و اخلاقی، تحقق کامل فرهنگ اسلامی در عین اهتمام به درک مقتضیات زمان، اولویت خود را بر برنامه ریزی و اصلاح فرهنگ جامعه و نهادینه کردن آن مطابق با نیازهای توسعه در جامعه دینی قرارداد و سیاست فرهنگی برگرفته از جهان بینی و انسان شناسی اسلامی بر اساس احترام به کرامت انسانی، سرشت معنوی بشر، خیرخواهی، کمال جویی، آرمان طلبی، استقلال گرایی، آزادخواهی، عزت نفس و قدرت ایمان را محور فعالیت های خود قرار داد.

بازسازی تمدن اسلامی

انقلاب اسلامی ایران با اعطای خودباوری فرهنگی به ملت های مسلمان و بهره گیری از فناوری های مدرن ارتباطی برای انتقال پیام نوآندیشی دینی در جهان اسلام توانست رویکرد تمدنی خود را به منصه ظهور رساند. همچنین از رهگذر احیای ارزش هایی چون عدالت محوری و عدالت گستری، توسعه تعالی همه جانبه و درونزا، توسعه عدالت محور، کرامت انسانی و آزادی های مشروع، صلح طلبی، عزت نفس، استقلال گرایی، توسعه اخلاق و دین مداری، هنجار سازی، شکوفایی حس خداجویی، حقیقت طلبی، علم دوستی و نوع دوستی و تحکیم مبانی مردم سالاری دینی و بسط و گسترش آن، موجبات شکوفایی و بالندگی مجدد تمدن اسلامی را در راستای تمدن سازی نوین فراهم آورد.

عرصه بین الملل

رسالت جهانی انقلاب اسلامی

از آن جا که انقلاب اسلامی دارای جنبه جهانی و جهان شمولی است لذا رسالت هایی را نیز در قبال جهان بر دوش خود احساس کرده و آن ها را دنبال می کند که توجه به آن ها می تواند ماهیت انقلاب اسلامی را بیش از پیش نمایان کرده و تصویر جدیدی از انقلاب اسلامی در نظام بین الملل ترسیم نماید.

اتکابه مردم در حل مشکلات اساسی

هر حکومت و دولتی برای مقابله با معضلات بزرگ و حل مشکلات اساسی خود نیازمند تکیه گاهی محکم و مشکل گشاست، حکومت های بزرگ جهان به توان و قدرت استعماری و سازمان های اطلاعاتی و نیروهای نظامی و نیز امکانات اقتصادی خود متوسل می شوند. حکومت ها و دولت های وابسته به آن ها نیز در حل مشکلات خود دست به دامان دولت های ارباب و حامی خود می شوند. این در حالی است که تکیه گاه اصلی انقلاب اسلامی در رویارویی با معضلات اساسی توده های مردم می باشند.

اصول سیاست خارجی انقلاب اسلامی

از آن جا که انقلاب در ایران دارای ماهیت اسلامی بود و به خاطر ماهیت آن دارای جنبه ها و ابعاد جهان شمول می باشد، لذا در راستای تحقق رسالت های خود همواره اصول و پایه هایی را در سیاست خارجی خود مورد توجه قرار می دهد که شناخت این اصول می تواند ما را در فهم ماهیت انقلاب اسلامی یاری رساند.

مهم ترین

احیای

انقلاب اسلام این خودباوری جهان اسلام نقش دین و

به چالش

انقلاب اسلام استکبارستیزی روش زندگی

پرچم دار

انقلاب اسلام فرهنگی که حقیقت نمای سازنده است

ارتقای

درخشش و حمایت از و تشویق لزو

صدور

با پیروزی رهبری امام ترویج و گسترش بیش از پیش چنین شرایط مطرح کرد

اسلامی و نه مستکبرین اسلامی را به بزرگ رساند مقابل آن دع

حمایت

یکی از رسالت توجیه قرار گ

جهانی

پس از پیروزی فراملی بخش آنان داشت.

نفی

حضرت امام

گشایش

انقلاب اسلام تکیه بر آزادی از مسلمانان

برقراری

در دین مقد را به عنوان

رین مولفه های قدرت نرم انقلاب اسلامی

علی ممتاز

ویت جهان اسلام

نی ایران نشان داد که دین می تواند عنصری تأثیرگذار بر نظام تصمیم گیری جهانی قلمداد گردد و جهان اسلام با تکیه بر باورها و هنجارهای بومی از توان و قدرتمندی لازم برای شکل دهی به ساختارهای اجتماعی و سیاسی برخوردار است. انقلاب اسلامی را به ملت‌های مسلمان اعطا کرد که می توان با شناخت دقیق از فرهنگ اسلامی و باز تعریف آرمانهایی چون استقلال، آزادی، عزت و عدالت و با تکیه بر الگوی تفکر، آگاهی، تصمیم گیری و اطلاع رسانی باب خلاقیت اسلامی را گشود. انقلاب اسلامی توانست را به گره زدن مظاهر مدرنیته با سنت‌های دینی فراخواند و انسان را به گزینش نکات مثبت مدرنیته و همخوانی آن با مؤلفه‌های دین و سنت دعوت نماید و راه سومی را عرضه کند که ضمن توجه به تجربیات غرب در بسط سیاسی، فرهنگی و اجتماعی، مؤلفه‌های فرهنگی را بنیان توسعه قرار دهد.

کشیدن هژمونی فرهنگی غرب

نی ایران با هدف متحول سازی محیط بین الملل از رهگذر تحول و دگرگونی در افکار و اذهان و فراهم ساختن شرایط ذهنی برای تغییر قواعد و هنجارهای بین المللی توانست با تفکرات رهایی بخش خود نظام سلطه را زیر سؤال برد و پیام سیاسی اندیشه یی، استقلال طلبی و راهبرد نه شرقی نه غربی را برای جهانیان آشکار سازد. انقلاب اسلامی ایران نه تنها به چالش فکری و سیاسی با غرب مبادرت ورزید که توانست با اتکاء به قدرت نرم افزاری خود و باز تعریف نسبت نوین از معنویت و سیاست، الگوی و مدل جدید اجتماعی جایگزین را نمایان سازد.

ی انقلاب فرهنگی جهانی

نی ایران با تبیین اندیشه تحول بر مبنای معنویت و اسلام و احیای دین در سطح جهان توانست ضمن به چالش کشیدن مکاتب مادی و ضد ارزش ساختن سلطه گری قدرتهای جهانی به دگرگون سازی معادلات سیاسی بین الملل مبادرت ورزد. این رستاخیز بر همگرایی اسلامی و پی ریزی قطب جهانی دنیای اسلام تأکید می ورزید توانست پرچمداری مبارزه با تهاجم فرهنگی شرق و غرب را به عهده گیرد و با ارائه تصویری جدید از دین به عنوان مجموعه ای از اعتقادات، آمال، اعمال و احساسات حول مفهوم ی سامان یافته که با ساختارهای سیاسی، اجتماعی و اقتصادی پیوند و نسبت مداوم دارد به بازسازی تمدن اسلامی همت گمارد و انقلاب اسلامی توانست ضمن اهتمام به صدور پیام انقلاب، از قدرت نرم افزاری اندیشه به عنوان بستری برای تعامل پویا و تبادل داده نماید و بدین ترتیب زمینه ساز تحقق انقلاب فرهنگی جهانی گردد.

مداری اسلامی

ورشید انقلاب اسلامی موجب شد بارقه های امید در جهان اسلام پدیدار شده و امید به حاکمیت آرمانهای اسلامی و اصول و عقاید دینی مبتنی بر فطرت پاک انسانی از جمله حق جویی، استقلال خواهی، عدالت طلبی، آزادی خواهی، ظلم ستیزی، استکبار ستیزی مظلوم دو چندان گردد. انقلاب اسلامی توانست با ارتقای آگاهی و بیداری گسترده در بین مردم مسلمان، محروم و مستضعف جهان اسلام، روحیه شهامت و شجاعت لازم در آنان را برای مبارزه ایجاد کند و با ایجاد خودباوری نسبت به توان و امکانات درونی م شناخت فزونتر نسبت به تجربه تاریخی و عملی جنبش آزادیبخش، جرأت حرکت‌های مردمی را برای مبارزه بر اساس اندیشه های انقلابی اسلام فزونی بخشد.

انقلاب اسلامی

انقلاب اسلامی به م خمینی، فضا برای سترش تعالیم اسلامی ش فراهم گردید. در بطی امام خمینی با ن ایده صدور انقلاب ضت مستضعفین علیه رسالت جهانی انقلاب گوش تمام قدرت های ه و آن ها را به تعدی در بونت نمود.

معنویت اسلامی

به اعتقاد حضرت امام یکی از عوامل صدور انقلاب اسلامی تأکید بر حفظ جنبه معنوی و اسلامی انقلاب ایران است که در بردارنده روح حقیقت طلبی، عدالت طلبی و ظلم ستیزی می باشد که آن هم اعتلای مسلمانان و بشریت را خواستار است. حضرت امام می فرمایند: ما که می گوئیم انقلاب را می خواهیم صادر کنیم، می خواهیم این مطلب را همین معنایی که پیدا شده، همین معنویتی که پیدا شده در ایران، ما می خواهیم این را صادر کنیم.

دعوت اسلامی

عامل دعوت یکی از موارد مهم در اندیشه امام است که برای فهم صدور انقلاب به ما کمک زیادی می کند. امام چه قبل و چه بعد از انقلاب اسلامی همواره ملل دنیا به خصوص ملت های جهان اسلام را به سرنگونی دولت های فاسد و طاغوتی فرا می خواندند. لیکن هدف اصلی چنین دعوت هایی بیدار کردن ملت های اسلامی بوده است.

وحدت اسلامی

اگر چه حضرت امام (ره) تجربه انقلاب اسلامی در ایران را به عنوان الگویی برای تغییر امت جهانی اسلام پیشنهاد می نمود لیکن وی به این مهم اعتقاد داشت که لازمه چنین امری به وجود آمدن نوعی وحدت فکری و فرهنگی بین مسلمانان در راستای فاصله گیری از نقاط اختلاف به منظور دست یابی به نقاط اشتراک و وفاق اسلامی است. چنان که در شرایط کنونی، حفظ وحدت شرط صدور انقلاب اسلامی می باشد.

ز نهضت های آزادیبخش

ت هایی که انقلاب اسلامی برای خود ترسیم نموده است حمایت از نهضت های آزادی بخش در سرتاسر جهان می باشد. اهمیت این وظیفه و رسالت تا جایی است که حتی به عنوان یک اصل در قانون اساسی و سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران مورد رفته است. از نمونه های آشکار حمایت از جنبش های آزادی بخش می توان به حمایت جمهوری اسلامی از نهضت مقاومت مردم فلسطین اشاره کرد.

ردن مبارزه با صهیونیسم

ی انقلاب اسلامی ایران، حمایت از حرکتهای و نهضتهای آزادیبخش بویژه در فلسطین از نقش و جایگاه ویژه ای برخوردار شد. انقلاب اسلامی ایران با تبیین اینکه «اسلام راه حل و جهاد وسیله اصلی است» به مبارزات مردم فلسطین و انتفاضه آنان جنبه ای مید و مبارزه با رژیم صهیونیستی را جهانی کرد. اعلام آخرین جمعه ماه مبارک رمضان به عنوان روز جهانی قدس از سوی امام خمینی، شش ماه پس از پیروزی انقلاب اسلامی، نشان از عمق توجه ایران اسلامی به مسأله فلسطین و اعتقاد به حمایت از مبارزات انقلاب اسلامی ایران توانست با ارتقای بیداری و آگاهی جهان اسلام به آرمان فلسطین، مظلومیت های مردم مبارز فلسطین را برملا سازد و از فلسطینیان بی پناه در برابر جنایات رژیم صهیونیستی حمایت جهانی به عمل آورد.

وحمایت از مظلوم

می فرمایند: "ملت اسلام پیرو مکتبی است که برنامه آن مکتب خلاصه می شود در دو کلمه لاتظلمون و لاتظلمون" و یا در جایی دیگر می فرمایند: "ما طرفدار مظلوم هستیم، هر کسی در هر قطبی که مظلوم باشد، ما طرفدار آن ها هستیم،"

جبهه سوم در نظام بین الملل

نی ایران بر اساس اصل «نه شرقی نه غربی» توانست علاوه بر شکستن ابهت استکبار جهانی و قطع دخالت بیگانگان در امور داخلی کشورهای مستضعف، پیام و راه ثالثی را به جهانیان عرضه کند که بر استقرار و اجرای عدالت، اجرای قوانین و مقررات الهی، ی توأم با مسئولیت انسان در برابر خداوند، ایجاد محیط مساعد برای رشد فضائل اخلاقی، مبارزه با کلیه مظاهر فساد و تباهی، تأمین حقوق همه جانبه مستضعفان، نفی استعمار و سلطه خارجی در عرصه های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، حمایت و مظلومان جهان، قوت بخشیدن به قدرت اسلام و مسلمانان، گسترش فرهنگ اسلامی و اعتقادات معنوی در سراسر جهان و تحکیم وحدت امت اسلامی در جهت استقرار عدالت و نفی سلطه قدرتهای استکباری تأکید می کرد.

روابط دوستانه و مسالمت آمیز

س اسلام همواره اصل بر صلح و برقراری روابط مسالمت آمیز با دیگر ملل بوده و همواره جنگ به عنوان ابزاری مذموم شمرده شده است. انقلاب اسلامی نیز در این چهارچوب به برقراری روابط دوستانه و مسالمت آمیز با کشورهای همجوار اقدام نمود و آن یکی از اصول راهبردی خود در سیاست خارجی قرار داد. در این راستا در سالهای بعد، سیاست تنش زدایی از سوی جمهوری اسلامی ایران به مرحله اجرا درآمد که باعث تحکیم روابط دوستانه میان جمهوری اسلامی و سایر کشورها گردید.

شاخص‌های مشترک انقلاب اسلامی و حزب... لبنان

حمید معراجی

بر خلاف بسیاری از قدرت‌های مدرن قرن ۱۹ و ۲۰ که از قدرت سخت و ابزار نظامی برای اهداف استعماری و امپریالیستی خود استفاده می‌کردند ساختار قدرت ایران پس از انقلاب فرامردن اسلامی چندان با مولفه‌های قدرت سخت مشابه نبود. شور و شوقی که انقلاب ایران در منطقه برانگیخت و موجب ایجاد امواج بیداری اسلامی در منطقه بود براساس مولفه‌های قدرت سخت شکل نگرفت بلکه مولود ساختار و چارچوبی دیگر بود که در ادبیات سیاسی جهان به قدرت نرم مشهور است. این در حالی است که به نظر می‌رسد دوران تفوق با ابزار قدرت سخت در جهان به سرآمده است. قدرت سخت با ابزارهایی مانند ابزار نظامی، جنگ و تشویق و تنبیه‌های عینی جای خود را به ابزار پیچیده قدرت نرم داده است. قدرت نرمی که در صورت مدیریت صحیح بسیار کارا تر ابزارهای سخت عمل می‌کند. بذر قدرت نرم ایران در منطقه با اندیشه امام خمینی (ره) کاشته شد، با رهبری و مدیریت و توجه مقام معظم رهبری به درختی برومند مبدل شد و هم اکنون میوه شیرین آن یعنی مقاومت اسلامی برای تمام امت اسلام ثمر داده است. انقلاب اسلامی به عنوان پدیده‌ای بر بنیاد ارزش‌های دینی، الگوی جدیدی از مقاومت و مبارزه با استبداد و استعمار و مدیریت در عرصه قدرت، سیاست و حاکمیت را متجلی و شکل جدیدی از تاثیر گذاری را بنا نهاد و نوعی از جریان احیاگری بیداری فکری و ایدئولوژیک را سامان داد و هدایت کرد.

جهان اسلام محمل اصلی پیام انقلاب اسلامی

از ویژگی‌های مهم انقلاب اسلامی ایران این است که به دین کارکرد ایدئولوژیک داد و پیروزی آن نشان داد که اسلام با گذشت زمان و توسعه و مدرن شدن جوامع هنوز هم تاثیر و نفوذ عمیقی در سطوح منطقه‌ای و جهانی داشته است. قرآن و آیات آن در دنیای پس از انقلاب اسلامی معنا و مفهوم جدیدی یافت. پیروزی انقلاب اسلامی موجب احیای افکار و اندیشه‌های اسلامی در سراسر جهان و افزایش روحیه و تقویت بنیادهای فکری گردید. به گونه‌ای که از اسلام به عنوان یک مکتب از حالت تدافعی درآمده و حالت تهاجمی به خود گرفته است. انقلاب اسلامی ایران گفتمان و ذهنیت جدیدی در میان مسلمانان به وجود آورد. از این رو بررسی ابعاد منطقه‌ای و جهانی قدرت نرم انقلاب اسلامی به ویژه در جهان اسلام که محمل اصلی شعار و پیام انقلاب اسلامی است و در رابطه با دولت‌ها و ملت‌ها امری مهم تلقی می‌گردد که از لحاظ آکادمیک نیز به توجه بیشتری نیاز دارد. در این میان لبنان یکی از مهمترین و جدی‌ترین کشورها برای بررسی است که نزدیک‌ترین رابطه را با جمهوری اسلامی و انقلاب اسلامی ایران داشته است. لبنان در بین کشورهای منطقه به لحاظ استراتژیک، نزدیکی با فلسطین اشغالی و حاکمیت اقلیت سنی و مسیحی بر اکثریت شیعه طی سالیان طولانی، شرایط نامساعد اجتماعی و اقتصادی شیعیان و نیز به علت روابط تاریخی و فرهنگی دیرینه با ایران از جمله کشورهایی بوده که بیشترین تاثیر را از ایران به ویژه بعد از انقلاب اسلامی گرفته است.

روابط ایران و لبنان از دوره هخامنشیان تا امروز

در زمینه تاثیر مولفه فرهنگی قدرت نرم ایران می‌توان گفت، با توجه به این که اکثریت جمعیت دو کشور را مسلمانان به ویژه شیعیان تشکیل می‌دهند و با توجه به وجود تشابهات فرهنگی و تاریخی زیاد بین دو کشور؛ و همچنین قدمت دیرینه روابط فرهنگی ایران و لبنان تعاملات فرهنگی موجود بین دو کشور از وضعیت رو به رشدی برخوردار باشد. ایران و لبنان در ۳ مقطع تاریخی، در زمان هخامنشیان، صفویان و پس از پیروزی انقلاب اسلامی با یکدیگر روابط تنگاتنگ داشته‌اند. در این ۳ دوره هیچگاه پیوندها قطع نشده و همیشه ارتباط و

تاثیرات متقابل اجتماعی، سیاسی فرهنگی وجود داشته است. لبنان از سال ۳۲۱ تا ۵۲۸ قبل از میلاد بخشی از استان پنجم امپراتوری هخامنشی به شمار می‌رفت. یعنی ۲۰۷ سال تحت حکومت ایرانیان اداره شده است. زمان حکومت صفویه و در حالی که شیعیان لبنان تحت حکومت سنی مذهب و متعصب عثمانی قرار داشتند، عده‌ای از علمای جبل عامل به ایران آمدند. ایشان با استقبال صفویان مواجه شدند و به همکاری متقابل با حکومت صفوی پرداختند. بعد از صفویه هجرت‌های متقابل ایرانیان و شیعیان لبنان سیر صعودی می‌یابد. در دوران معاصر با عزیمت امام موسی صدر از حوزه علمیه قم به لبنان رابطه تنگاتنگی میان شیعیان ایران و لبنان برقرار شد. در آن زمان شیعه ضعیف‌ترین قشر جامعه لبنان بود، به گونه‌ای که بسیاری از جوانان شیعه برای راهی از این وضعیت جذب احزاب چپ و سوسیالیستی شده بودند. امام موسی صدر با ایجاد مجلس اعلا شیعیان و اتحاد نسبی میان آنان بر قدرت شیعیان در صحنه داخلی لبنان افزود و نقش مهمی در تقویت قدرت نرم ایران در لبنان داشت. امام موسی صدر به عنوان یک عالم ایرانی در صدد ریشه‌یابی عوامل عقب ماندگی اجتماعی، سیاسی و اقتصادی شیعیان لبنان برآمد و تلاشش را در جهت رفع محرومیت از شیعیان لبنان قرار داد. وی در سال

مسیحیان و شیعیان لبنان رواج زیادی دارد آن هم به خاطر ارتباط گذشته این دو طایفه با دولت صفوی است و به طور کلی مردم لبنان با فلسفه و ادبیات ایران آشنا هستند. البته در حال حاضر ایران می‌تواند از سازمان‌های اجتماعی و فرهنگی که در لبنان ایجاد کرده برای گسترش قدرت نرم خود استفاده نماید. با این حال در مورد تاثیر مولفه سیاسی قدرت نرم ایران در لبنان باید گفت با توجه به این که روابط سیاسی میان دو کشور در قبل از انقلاب از فراز و فرودهایی برخوردار بوده است ولی به طور کلی این رابطه بیش از آن که در راستای منافع ملی دو کشور باشد در جهت تامین منافع ابرقدرت‌ها بوده است.

شاخص‌های مشترک انقلاب اسلامی و حزب...

محمل تاثیر قدرت نرم انقلاب اسلامی در لبنان به طور طبیعی شیعیان این کشورند که اکثریت جمعیت این کشور را تشکیل می‌دهند. در زمان وقوع پیروزی انقلاب اسلامی سازمان‌های مهم‌ترین حزب شیعیان در عرصه سیاسی لبنان بود. اما این جنبش که جنبشی میانه رو و محافظه کار بود نمی‌توانست حامل اندیشه‌های ایدئولوژیک و پرشور انقلاب اسلامی باشد. از این رو به شدت دچار ریزش نیرو گردید، ریزشی که مقدمات تشکیل حزب... تلور عینی انقلاب اسلامی در لبنان،

را فراهم ساخت. در حالی که رهبران جنبش امل علاقه چندانی به گفتمان و ایدئولوژی اسلام گرایی با قرائت انقلاب اسلامی نشان نمی‌دادند، جنبش حزب... که متشکل از اسلام گرایان مبارز بود به پرشورترین و مطمئن‌ترین حامل این گفتمان تبدیل گردید. شاخصه جهان شمولی از شاخصه‌های مطرح در چهارچوب نظری انقلاب اسلامی بود که به همان شکل در حزب... نیز نمود یافته است. ویژگی مشترک دوم حزب... و انقلاب اسلامی، احیاگری است که سید ابراهیم الامین سخنگوی حزب... در دهه هشتاد میلادی آن را چنین معنا می‌کند: "صدر انقلاب اسلامی به معنی تسلط نظام ایران بر ملت‌های منطقه خاورمیانه نیست بلکه به معنی تجدید حیات اسلامی منطقه است تا آن چه بر این ملت‌ها مسلط می‌شود اسلام باشد". ویژگی مشترک سوم عدم تاکید بر گرایش‌های فرقه‌ای است. با توجه به تاکید حزب... بر بنیادها و عناصر شیعی هیچ گونه تمایلات فرقه‌گرایانه در اهداف آن به چشم نمی‌خورد. بلکه بیشتر بر "امت جهانی اسلام تاکید دارد". ویژگی مشترک دیگر اجرای شریعت اسلامی است. حزب... در بیانیه تاسیس خود می‌گوید: "فرهنگ ما بر منابع قرآن سنت و سیره معصومان و احکام و فتاوی صادره از سوی فقیه مرجع تقلید ما استوار است." پافشاری بر عدم جدایی دین از سیاست، خصیصه مشترک دیگر است. سید حسن نصر... در این

بباره و الگوگیری از ایران این چنین می‌گوید: "اسلام برای ما دین مسجد و مدرسه و خیابان و دولت و نهادهای آن است. دین قادر به برپایی انقلاب و اقامه دولت است... همان گونه که در ایران ثابت شد، اسلام قادر است در مشکل‌ترین شرایط و بدترین تهدیدها انقلاب برپا و دولت اقامه کند." دیگر باور مشترک اعتقاد به ولایت فقیه است. حزب... همواره بر پایبندی نظری و عملی به ولایت فقیه و رهبری مجتهد آگاه پای فشرده است، همین امر ممیزه اصلی این جنبش از دیگر جنبش‌های اسلامی منطقه نیز محسوب می‌شود. حزب... بر الگوگیری و پیوستگی با امام خمینی تاکید فراوان دارد. سید حسن نصر... می‌گوید: "از نظر ما امام خمینی (ره) مرجع دینی، امام و رهبر به تمام معنای کلمه است. سید ابراهیم الامین نیز می‌گوید: "ما در روند تصمیم‌گیری سیاسی تنها بر فقیه تکیه داریم. ما از فرامین امام پیروی کرده و به جغرافیا اعتقادی نداریم." نمونه‌های آن را می‌توان در برگزاری مراسم روز قدس و حمایت از فتوای امام خمینی (ره) در باره قتل سلمان رشدی اشاره کرد.

به طور خلاصه تاثیر سیاسی ایران بر جنبش حزب... ناشی از نقش مهم حضرت امام خمینی در ایجاد این تشکیلات در جنوب لبنان بود. حزب... بازتاب واقعی اندیشه‌ها و افکار امام خمینی در لبنان است و به طور مشخص حزب... خود را پیرو و تابعی از انقلاب اسلامی می‌داند و به گونه‌ای عمل می‌کند که با انقلاب بیعت کرده است. همچنین حزب... منتقل کننده افکار امام خمینی به منطقه و دنیای عرب بوده و توانسته تاثیر به سزایی بر اعراب بگذارد. رمز موفقیت حزب... از تباط قوی با ولایت فقیه و اطاعت از ایشان و الگوگیری از جوانان سلحشور ایران بود. در واقع حضور حزب... در لبنان به مثابه ایران کوچکی در منطقه عربی است. گروهی که نظر نهایی را در چهارچوب ولایت فقیه اتخاذ می‌کنند و خود را تابع دستورات ولی فقیه می‌دانند.

از پیامدهای قدرت نرم ایران در لبنان این است که جنبش حزب... به عنوان یک سپر دفاعی خارج از مرزهای ملی برای ایران به شمار می‌رود. حضور حزب... لبنان و دیگر گروه‌های شیعی چون امل و گروه‌های موثف سنی چون "جنبش توحید اسلامی" توان ایران را در پیش برد اهداف منطقه‌ای و بین‌المللی افزایش می‌دهد و به تقویت متحدان منطقه‌ای همچون سوریه می‌انجامد. با تثبیت حزب... در عرصه سیاسی لبنان و با حفظ ابزار مقاومت عرصه بازیگری و تاثیر گذاری ایران افزایش یافته و موجب ارتقای امنیت بی‌امونی ایران می‌شود. از سوی دیگر از آن جا که اسرائیل اساسی‌ترین دشمن ایران محسوب می‌شود و رقیب ژئوپلیتیک و راهبردی ایران نیز می‌باشد، مقاومت حزب... در لبنان در کنار گروه‌های موثر فلسطینی و در جنوب لبنان ضربه پذیری اسرائیل را افزایش می‌دهد. از این رو نفوذ ایران در حزب... و گروه‌های شیعی لبنان به ابزاری در جهت رفع تهدیدات منطقه‌ای در خاورمیانه و خلیج فارس تبدیل شده و در واقع باعث افزایش قدرت هوشمند ایران در سطح بین‌الملل شده است. آن گونه که باید اذعان کرد که حزب... در لبنان خط مقدم امنیت ملی ایران خارج از مرزهای جغرافیایی آن است و بال‌امنیتی ایران در منطقه محسوب می‌شود. این مساله در سال‌های اخیر با لبنانی‌تر شدن حزب... و عمیق‌تر شدن حضورش در صحنه سیاسی لبنان که با تشویق ایران همراه بوده است ظهور و جریان بیشتری یافته است.

قدرت نرم، رمز پیروزی

حزب... دارای یکی از قوی‌ترین نیروهای شبه نظامی جهان است، اگرچه حزب... یک ارتش کلاسیک نیست، نیروی دریایی و هوایی ندارد و دارای امکانات و تجهیزات زرهی گسترده‌ای نیست اما با این وجود توانسته تنها نیرویی باشد که پس از نزدیک به ۶۰ سال ارتش صهیونیستی را شکست دهد. بر پایه نظر رهبر این جنبش شیعی حمایت‌های معنوی ایران و الهام از نهضت امام خمینی و رهبری ولایت فقیه رمز پیروزی این جنبش بوده است. این مساله نه به معنای حضور نظامی ایران در لبنان است و نه به معنای صرف حمایت مالی است بلکه حاکی از واقعیتی فراتر از این امور است که به قدرت نرم ایران مرتبط می‌شود. ▶▶

زنگ خطر گسترش قدرت نرم امپراتوری‌های مجازی

ضرورت حضور فعالانه انقلاب اسلامی در دنیای مجازی

کتاب استعمار مجازی آمریکا، تألیف سیدسعیدرضا عاملی رئیس دانشکده مطالعات جهان دانشگاه تهران، یکی از جدیدترین تالیفات در حوزه جنگ نرم است. در این کتاب نویسنده ضمن کنکاش و مطالعات اکتشافی گسترده بر روی ساختار موتورهای جستجو و شبکه‌های اجتماعی و دیگر عرصه‌های مجازی با آمارها و نمودارهای متعددی اثبات می‌کند که بازیگران پشت صحنه این عالم رو به گسترش مجازی در خدمت استعماری نوین به شیوه نرم مبتنی بر خواست‌ها و معیارهای آمریکایی و نه در خدمت دنیای اطلاعات آزاد است. این نکته زنگ خطری است برای توجه هر چه بیشتر مسئولین و حضور فعالانه و نه منفعلانه در حوزه مجازی و به تعبیر نویسنده تأکید بر ضرورت ایجاد یک جمهوری اسلامی مجازی در کنار جمهوری اسلامی زمینی. مقاله پیش رو خلاصه‌ای از نتیجه و جمع بندی آخر این کتاب است.

بسیاری از کاربران فضای مجازی، اینترنت را دنیایی آزاد می‌دانند که در آن همه می‌توانند به صورت رایگان و برابر به تمامی صفحات وب دسترسی پیدا کنند و هر کسی می‌تواند به راحتی وبگاه‌های خود را راه اندازی کند. از این منظر، اینترنت دنیایی است که در آن عرضه و دریافت اطلاعات به صورت آزاد صورت می‌پذیرد و فاقد هرگونه حاکمیت مرکزی است، و در نتیجه دموکراسی و خواست کاربر به طور واقعی در اینترنت حکم فرماست.

انفجار اطلاعات و امپراتوری‌های نوین

اما واقعیت غیر از آن چیزی است که به نظر می‌رسد. در عمل اینترنت آن قدر گسترده شده است که امروزه بیش از ۲۰۰ میلیون وبگاه در آن مشغول فعالیت هستند و بر این تعداد هر روز افزوده می‌شود. در اینجا نقش امپراتوری‌های فضای مجازی که حجم وسیعی از کاربران اینترنت را به خود جذب می‌کنند، در خط دمی و ایجاد یک گفتمان غالب بسیار پررنگ می‌شود. این امر زمانی جدی تر می‌شود که در می‌یابیم سهم عظیمی از جستجوهای فضای مجازی از طریق موتورهای جستجوی مجازی سه امپراتوری گوگل، یاهو و ام‌اس.ان صورت می‌گیرد. در واقع این امپراتوری‌ها علاوه بر جذب کاربران متعدد، در مراجعه کاربران به وبگاه‌های دیگر نیز تأثیرگذار هستند.

وکالتی برای استحاله!

امروزه، بیش از ۸۵ درصد از کاربران اینترنتی از طریق موتورهای جستجو به اطلاعات اینترنت دسترسی پیدا می‌کنند و پیش بینی می‌شود که بر این آمار با توجه به رشد گستردگی فضای مجازی، روز به روز افزوده شود. با توجه به اینکه شرکت یاهو، موتور جستجوی خود را به بینگ (موتور جستجوی ام‌اس.ان)، سپرده است، در واقع دو موتور گوگل و بینگ در نقش وکلای کاربران در این دنیای عظیم اطلاعات هستند. قرار گرفتن این قدرت عظیم در دست دو شرکت خصوصی قطعاً خلاف دموکراسی و آزادی اطلاعات در فضای مجازی است، چرا که حتی اگر این سه شرکت که این دو موتور جستجو را مدیریت می‌کنند، از این نفوذ گسترده استفاده نکنند، صرف قرار گرفتن حاکمیت این فضا در دست سه شرکت خصوصی آمریکایی نگران کننده است. حتی اگر این شرکت‌ها هم اکنون از این نفوذ استفاده ای نکنند، می‌توانند در آینده و در موقع لزوم از این قدرت فزاینده در راستای منافع و اعتقادات خود بهره ببرند.

کاربرانی که دور زده می‌شوند

موتور جستجوی گوگل و موتور جستجوی بینگ (یاهو و ام‌اس.ان) بعد از جستجو، تنها هزار مورد از نتایج جستجو را به کاربر ارائه می‌دهند. برای مثال با جستجوی واژه ایران به زبان انگلیسی در موتور جستجوی بینگ، این موتور جستجو بیش از ۸۸۲ میلیون نتیجه پیدا می‌کند، اما تنها هزار مورد از آنان را ارائه می‌دهد و هیچ امکانی برای مشاهده نتایج بعد از رتبه هزار وجود ندارد. در

مانند زوکربرگ صاحب امتیاز فیس بوک، جیمی ویلز بنیانگذار و صاحب ویکی مدیا (و ویکی پدیا) و اسحاق استون بنیانگذار و صاحب توئیتر از آن جمله اند.

آمریکا و تبدیل ارزش‌ها

امپراتوری‌های مجازی علاوه بر آنچه ذکر شد، نقشی کلیدی در شکل دهی گفتمان فرهنگی غالب فضای مجازی دارند. گفتمان غالب این امپراتوری‌ها، گفتمان انگلوساکسون، شامل ارزش‌های سیاسی و فرهنگی آن است. در بخش سیاست، سه وبگاه گوگل، یاهو و ام‌اس.ان با راه اندازی بخش‌های اخبار گسترده و قوی، کاربران را به سوی خود جذب کرده‌اند، در حالی که تقریباً تمامی اخبار آنان از خبرگزاری‌های آمریکایی و انگلیسی همچون روتیزر، آسوشیتدپرس، فاکس نیوز، سی‌ان‌ان، نیویورک تایمز، ای.بی.سی. و غیره تغذیه می‌شود. نتیجه این امر تقویت گفتمان خبری آمریکاست که این امر به خصوص در موضوعات خاص همچون ایران به روشنی آشکار است؛ وبگاه توئیتر به عنوان یکی از مراکز اصلی اخبار غیررسمی در فضای مجازی، نقش بسزایی در گسترش شایعات در حوادث پس از انتخابات ریاست جمهوری سال ۱۳۸۸ در ایران داشت. جوزف نای در مقاله‌ای با عنوان «انقلاب اطلاعات و قدرت نرم آمریکا» می‌نویسد: «امروز مهاجمین (به قلمروی سیاسی کشورها) می‌توانند دولت‌ها، گروه‌ها و یا افراد یا آمیزه‌ای از این عوامل باشند. برخی از این عوامل ممکن است بی‌نام و نشان یا حتی از کشور دور باشند»، که تقریباً تمام این موارد در مورد توئیتر و افراد فعال در آن صدق می‌کند.

تغییر نگاه‌ها

فرهنگ تبلیغ شده در این امپراتوری‌ها در بعضی مسائل متفاوت و در بعضی دیگر کاملاً خلاف دین و فرهنگ

کشورهایی همچون ایران است. برای مثال در گاه یاهو یک بخش ویژه مخصوص همجنس‌بازان دارد، بخشی که «افتخار» نام گرفته است، چرا که به گفته خود همجنس‌بازان، انسان به روش خود افتخار می‌کند. همچنین در گاه ویکی پدیا و وبگاه‌های مربوط به آن، به سرعت در حال تبدیل شده به بانک اطلاعاتی بشر در فضای مجازی هستند، در حالی که فعالیت گسترده افراد خاص در این فضا به همراه ساختار طبقاتی میزان قدرت کاربران در

ویکی پدیا، منجر به ارائه اطلاعات جهت دار، غلط و بعضاً متناقض شده است. این امر به خصوص در مورد مسائل جنجالی و مورد اختلاف، بیشتر صدق می‌کند. از سویی دیگر یوتیوب به عنوان منبع اصلی فیلم‌های کوتاه در فضای مجازی و سومین وبگاه پربازدید فضای مجازی، برخلاف شعار آزادی و تکرارگری خود، عملاً بلندگویی برای تبلیغ ارزش‌های آمریکایی همچون لیبرال دموکراسی است. این وبگاه عمدتاً در راستای تقبیح دین اسلام و ایجاد جلوه‌ای تهدیدآمیز از کشور ایران حرکت می‌کند.

امپراتوری سازی

در این نوشتار ما به دنبال سیاه‌نمایی این امپراتوری‌ها نیستیم، این سایتها در کنار آنچه که به آن اشاره کردیم خدمات متنوعی نیز به کاربران ارائه می‌دهند. هدف

واقع این موتور جستجو به جز هزار مورد، تمامی موارد مربوط به ایران در فضای مجازی را سانسور می‌کند. قرار گرفتن قدرت و کالت، یا به عبارتی دیگر قدرت سانسور و طبقه‌بندی فضای مجازی، در دست چند شرکت که همگی آمریکایی هستند، برای این کشور قدرت نرم قابل توجه‌ای ایجاد کرده است.

ما محترمانه سانسور می‌کنیم!

اخیراً گوگل فهرستی ناقص از درخواست‌های کشورهای و دولت‌ها برای گرفتن داده‌های کاربران و یا حذف برخی داده‌ها از نتایج موتور جستجوی خود منتشر کرد. تحقیقات نشان می‌دهد که گوگل بنا به درخواست دولت بعضی از کشورها از جمله هند، فرانسه، آلمان، تایلند و ترکیه، اقدام به سانسور نتایج جستجوی کاربران آن کشورها کرده است. همچنین گوگل در ارائه خدمات خود به کاربران نیز از سانسور استفاده می‌کند. برای

مثال فیلم‌هایی در یوتیوب (که متعلق به شرکت گوگل است) که آنتورک بنیان‌گذار حکومت فعلی ترکیه و یا شاه کنونی تایلند را به سخره می‌گیرند، برای کاربران این دو کشور سانسور شده است.

قدرتی برای صهیونیسم

می‌دانیم که قدرت نرم عبارت است از تغییر فکر و سلیقه جامعه هدف، به چیزی که ما آن را دوست داریم. امپراتوری‌های گوگل، یاهو و ام‌اس.ان با توانسته‌اند خود را

بی‌طرف، غیرایدئولوژیک و منصف معرفی کنند، تا حدی که بسیاری از کاربران از قدرت و نفوذ آنان در شکل‌دهی افکار و هدایت فعالیت‌های مجازی کاملاً بی‌خبرند و به راحتی در هزار توی این امپراتوری عظیم گرفتار می‌شوند؛ حساسیت این موضوع در آن است که گردانندگان و صاحبان این کمپانی‌های بزرگ مانند لری پیچ و سرگئی برین (صاحبان اصلی گوگل) یهودی صهیونیست هستند و با ارتباط آشکار و بی‌بدیلی با رژیم اشغالگر قدس و صهیونیسم بین الملل دارند. این افراد عموماً نقش مؤثری در استخدام یهودیان صهیونیست در این سازمان‌ها و موسسات داشته‌اند. دامنه نفوذ عناصر یهودی و صهیونیست بسیار گسترده‌تر از این موارد است و شنیدن نام آنها در رأس اداره برخی از این وبگاه‌ها سبب حیرت و نگرانی هر خواننده‌ای است؛ نام‌هایی

اصلی ما نشان دادن قدرت شکل دهی این امپراتوری‌ها به فضای غالب سیاسی، فرهنگی و اقتصادی فضای مجازی است. تمرکز بیش از حد بر رابطه این امپراتوری‌ها در انتقال ارزش‌های بنیادین سیاسی، فرهنگی و اقتصادی انگلوساکسون همچون «لیبرالیسم»، «دموکراسی»، «آزادی»، «حقوق بشر»، «تکرارگری»، «فردگرایی»، «بازارهای تجاری آزاد» و غیره، در فضای مجازی به نحو آشکاری وجود دارد. امری که اقدام به آن نیاز به دخالت و کمک کاخ سفید نیز ندارد، چرا که طراحان و گردانندگان این وبگاه‌ها خود به عنوان شهروندان آمریکایی این مفاهیم اعتقاد دارند و این مفاهیم را به صورت خودآگاه و حتی ناخودآگاه در محصولات خود به کاربران ارائه می‌دهند.

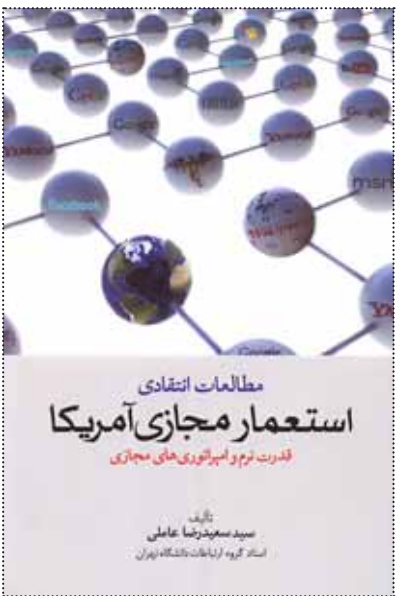
میل ما، میل شماست!

قدرت نرم مبتنی بر جذب است و از آنجایی که هیچ کس دوست ندارد احساس کند افکارش دستکاری شده‌اند، بدون اینکه در ظاهر مشخص باشد، عمل می‌کند و از این منظر هزینه قدرتمند باقی ماندن را کاهش می‌دهد، چرا که افراد به میل خود از تصمیمات و روش‌های شما تبعیت و حمایت می‌کنند و این یکی از مهم‌ترین روش‌های اقناع و جذب افراد و انسان‌ها به فرهنگ و تفکر مورد نظر است. بر اساس یک دیدگاه علمی، کشورهایی در عرصه اعمال قدرت نرم موفق ترند که خصوصیات زیر را داشته باشند:

- * کشورهای که فرهنگ و ایده‌های غالب ایشان به هنجارهای جهانی نزدیک تر است.
- * کشورهای که به کانال‌های ارتباطی بیشتر وصل هستند.
- * کشورهای که اعتبار ایشان با توجه به کارایی داخلی و خارجی شان غنی شده است.

با توجه به تعریف فوق، می‌توان نتیجه گرفت که قدرت آمریکا در شکل دهی افکار عمومی و فرهنگ مردم جهان از طریق امپراتوری‌های مجازی، عملاً فرهنگ این کشور را به هنجار جهانی تبدیل کرده است. با توجه به آنچه گفتیم موارد زیر از اصولی است که در برخورد با دنیای مجازی نباید از نظر دور داشت:

جهان مجازی را باید جدی گرفت و به عنوان یک جهان جدید به موازات جهان فیزیکی قدیم که از قابلیت‌های بسیار گسترده‌ای به گستردگی جهان اعداد برخوردار است؛ باید مورد توجه قرار گیرد. در کنار پایداری و سلطه‌گری‌های جهان قدرت، باید تلاش کرد که مرجعیت خیر و نیکی را در فضای مجازی بالا برد. این مهم تحقق پیدا نخواهد کرد مگر از طریق تولید فراگیر خیر و نیکی با خدمات گسترده و فراگیر. باید فضایی را به وجود آورد که از تنوع خدمات و تکرار ایده‌های خیر و نیکو برخوردار باشد. بعضی بر این باور تأکید می‌کنند که برای توجه به دافعه جامعه، باید بین خیر و شر، بین فرهنگ شرق و غرب، بین ارزش‌های اسلامی و غیراسلامی تعادل برقرار کرد. این نگاه ما را به التقاط می‌کشاند که هرگز به خانه خیر رهنمون نخواهد شد. نیازمند ایجاد قدرت و امپراتوری مجازی خیر با ظرفیت و تعریف متفاوت هستیم. در اسلام، قدرت، ابزار سلطه نیست. قدرت به معنی افزایش توانش عرضه خیر به جامعه است. تفاوت اساسی بین ایجاد ظرفیت برای انتخاب آگاهانه خیر و یا استفاده از ارزش‌های نیک برای سلطه بر رأی و اندیشه مخاطب است. در فضای مجازی باید بستر انتخاب خیر و اندیشه‌های اسلامی و الهی را افزایش داد. جامعه، خصوصاً نسل جوان به صورت ناخواسته و ناخودآگاه وارد جهانی به نام جهان مجازی شده‌اند که بسیاری از ارزش‌ها و رفتارهای آن لزوماً با ارزش‌های جامعه اسلامی سازگاری ندارد. لازم است ضمن عرضه خدمات و نیکی‌ها در این فضا و معرفی قابلیت‌های آن، خطرات و ریسک‌ها و محیط‌های سلطه‌آمیز این فضا را نیز معرفی کنیم تا جامعه، آگاهی تحلیلی و دقیق‌تری نسبت به این محیط پیدا کند. ▶▶

حرکت در مسیر زمینه سازی ظهور

نویسنده: جفری هاینز استاد دانشکده حقوق دانشگاه متروپلیتن لندن ۱

مترجم: حسین رضاخواه

«جفری هاینز» استاد دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه متروپلیتن لندن، مطالعات خود را در حوزه‌های مختلفی چون مذهب، جهانی شدن، توسعه و سیاست تطبیقی انجام داده است. دکتر هاینز در میان سال‌های ۱۹۹۳ تا ۲۰۱۲ بیش از ۳۰ عنوان کتاب تألیف کرده است که از میان آنها می‌توان به «مذهب بنیاد گرایی و هویت» (۱۹۹۵) و «مذاهب فراملیتی و قدرت نرم» (۲۰۱۲) اشاره کرد. نوشتار ذیل برگرفته از مقاله «مذهب و ساخت سیاسی در آمریکا، هند و ایران» می‌باشد. هر چند تحلیل‌های وی در موارد متعدد نسبت به تحولات کشورمان عاری از خطا نیست با این حال نگاه وی به قدرت نرم جمهوری اسلامی در عراق خواندنی و قابل تأمل است.

معتقد است حکومت ایران یک نوع حکومت دینی انقلابی با آرمانگرایی جهانی، منطقه‌ای، مذهبی و پان اسلامی می‌باشد، که با شعار «نه شرقی و نه غربی» که شعار کلیدی تظاهرات‌های خیابانی انقلاب نیز بوده است، در پی آن است تا با سیاست خارجی آمیخته شده با آرمان‌های اسلامی خود، تسلط آمریکا بر نظم جهانی را دگرگون سازد.

قدرت نرم به توانایی یک نهاد که لزوماً همیشه یک دولت نیست برای نفوذ و تأثیر گذاری بر آن چه که دیگران انجام می‌دهند از طریق تشویق و ایجاد جذابیت گفته می‌شود. قدرت نرم مجموعه‌ای از اشکال مختلف نفوذ را با نمودهایی فرهنگی، ارزشی و ادراکی شامل می‌شود که در مقابل ابزار سخت - که نوعاً شامل نیروهای مسلح و یا تهدید و تلمیع اقتصادی می‌باشد- قرار می‌گیرد. بعد از حوادث ۱۱ سپتامبر تحلیل گران روابط بین‌الملل به تأثیر بین المللی مذهب توجه بیشتری نشان داده و برخی از آن‌ها نیز قدرت نرم را در زمینه «مذهب و روابط بین‌الملل» مورد بررسی قرار داده اند.

جوزف نای حدود دو دهه پیش برای اولین بار مفهوم قدرت نرم را به کار برد، او بیشتر بر منابع سکولار قدرت نرم تأکید داشته و به ندرت به قدرت نرم مذهبی توجه نموده است. به عنوان مثال وی در سال ۲۰۰۴ به قدرت نرم به این صورت اشاره می‌کند: «برای قرن‌ها، جنبش‌های مذهبی به نوعی دارای قدرت نرم بودند. سیاست خارجی دوران پس از انقلاب ایران بهترین مثال برای درک مفهوم «تغییر محیط جهانی» می‌باشد، تغییری که ابتدا به واسطه ناپایداری محیط بین الملل و بعد به علت پایان جنگ سرد و موقعیت منحصر به فرد ایالات متحده به وجود آمد. حکومت ایران یک نوع حکومت دینی انقلابی با آرمانگرایی جهانی، منطقه‌ای، مذهبی و پان اسلامی می‌باشد، که با شعار «نه شرقی و نه غربی» که شعار کلیدی تظاهرات‌های خیابانی انقلاب نیز بوده است، در پی آن است تا با سیاست خارجی آمیخته شده با آرمان‌های اسلامی خود، تسلط آمریکا بر نظم جهانی را دگرگون سازد.

انقلاب ایران و چشم انداز جهان شمولی

حاکمان ایران بر این عقیده اند که این کشور حکومتی پیش گام در یافتن جایگاهی در خور در عرصه ارتقای سیستم مدیریت بین المللی می‌باشد- از این روست که سرمایه گذاری بر روی قدرت نرم و تلاش در زمینه تقویت ارتباط با توده ها در

کشورهای منطقه، در کنار تلاش برای دستیابی به قدرت سخت همواره مورد تأکید رهبران این کشور بوده است. سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران اکنون بر ۳ محور متمرکز است:

- * منافع منطقه ای مخصوصاً در عراق
- * ارتباط گسترده با مسلمانان دنیا
- * بحث با ایالات متحده و اروپا، با تمرکز بر سر موضوع برنامه صلح آمیز هسته ای ایران.

کشورهای منطقه، در کنار تلاش برای دستیابی به قدرت سخت همواره مورد تأکید رهبران این کشور بوده است. سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران اکنون بر ۳ محور متمرکز است:

که شامل کردها و عرب‌ها می‌شوند، این در حالی است که پیوندهای مذهبی میان شیعیان عراق و ایران توسط برخی از روحانیون تقویت شده است. ایران به طور فعالانه‌ای از موضع ایالات متحده جهت برگزاری انتخابات در عراق دفاع می‌کند به این امید که شیعیان، اکثریت غالب دولت عراق را تشکیل دهند تا با استفاده از اشتراکات مذهبی، بتوانند در این کشور دارای نفوذ بیشتری شود. همان طور که کمپ، تحلیل گر مسائل خاورمیانه، نیز اشاره می‌کند فضای کنونی، ایران را تشویق می‌کند تا از قدرت نرم خود جهت کمک به ایجاد یک نوع حکومت اسلامی در عراق استفاده کند. سعی ایران در این است که در فکر و قلب مردم عراق نفوذ پیدا کند، تاکتیکی که به واسطه توفیق اکثریت شیعه در کشور عراق مورد استفاده قرار می‌گیرد.

از دموکراسی لیبرال تا دموکراسی اسلامی

ایران سعی دارد تا از ترویج و گسترش روند دموکراسی در عراق به عنوان یک استراتژی برای یکی کردن مطالبات ایرانیان و شیعیان در حکومت عراق استفاده کند که در نهایت منجر به افزایش نفوذ ایران در این کشور خواهد شد. لذا در موقعیت کنونی کمک به ایجاد دموکراسی در عراق باعث افزایش نفوذ ایران خواهد شد. البته لازم به ذکر است که این نوع دموکراسی سازی یک مدل لیبرال دموکراسی غربی نیست بلکه شکلی جدید از دموکراسی به عنوان «دموکراسی اسلامی» می‌باشد. حمید رضا ترقی دبیر کل حزب مؤتلفه اسلامی معتقد است: «آن چه احمدی نژاد بدان اعتقاد دارد این است که، ما باید مدل حکومت بر اساس دموکراسی اسلامی شکل دهیم و آن را به جهان ارائه نماییم دولت این را وظیفه خود دانسته و در جهت انجام آن تلاش می‌کند. کمپ نیز با اشاره به این موضوع می‌گوید ظرفیت، قابلیت و خواست ایران این است که به منظور نفوذ در

رویدادهای عراق هم از قدرت نرم استفاده کند و هم از قدرت سخت. البته ذکر این نکته ضروری به نظر می‌رسد که سیاست خارجی ایران در ارتباط با عراق غیر معمول نیست. این همان سیاستی است که هر دولتی سکولار یا مذهبی هنگامی که کشور همسایه و رقیبش دستخوش ناپسامانی‌های سیاسی می‌شود از آن بهره می‌گیرد. خواست ایران برای تشکیل پیوند های نزدیک با شیعیان عراق صرفاً موضوعی مبتنی بر مذهب نیست بلکه می‌تواند حتی برای یک دولت سکولار نیز منطقی رها بردی محسوب شود.

تلاش برای تحقق ایده ای مذهبی

دومین موضوع کلیدی سیاست خارجی ایران - یعنی برنامه هسته ای آن کشور- دارای یک مولفه روشن مذهبی می‌باشد که به آن خواهیم پرداخت. ایالات متحده همواره در جهت انزوای ایران تلاش می‌کرده است و از این کشور به عنوان دولتی یاغی نام می‌برد. مقامات رسمی ایالات متحده، رئیس جمهور ایران را تهدیدی علیه صلح جهانی توصیف می‌کنند و ادعا می‌کنند که احمدی نژاد با عدم مقبولیت عمومی در داخل مواجه است البته لازم به ذکر است که در سال ۲۰۰۶ احمدی نژاد در نظر سنجی‌ها از تایید ۷۰ درصدی در داخل کشور بهره مند شد در خارج از کشور نیز در میان کشورهای مسلمان- مانند اندونزی، آذربایجان، قزاقستان، تاجیکستان و سوریه- و در کشورهای غیر مسلمان- مانند چین از حمایت و مقبولیت در حال رشدی برخوردار است. روی هم رفته چنین برداشت می‌شود که قدرت نرم مذهبی در تشویق و ترغیب احمدی نژاد در پی گیری برنامه هسته ای کشور در مسیری مشخص، موثر می‌باشد. هنگامی که از این که منظر به موضوع نگاه می‌کنیم، مشخص می‌شود که سیاست‌هایی که احمدی نژاد در پیش گرفته- از تلاش جهت کم کردن فاصله بین فقیر و غنی تا به چالش کشیدن ایالات متحده و اسرائیل و سعی در افزایش قدرت ایران از طریق برنامه هسته ای همگی جهت پایه‌ریزی زیر ساخت های تحقق حکومت {حضرت} مهدی {عج} طراحی شده که ایده ای مذهبی است. ▶▶

1- Haynes Jeffrey British political scientist and academic, Professor of Politics and Coordinator of Governance and International Relations, London Metropolitan University

2- Religion and foreign policy making in the USA, India and Iran: towards a research agenda', Third World Quarterly, 29, 1 (February 2008) pp 143-165.

اصلا

ویژه‌نامه تحلیلی دفتر پژوهش
موسسه فرهنگی هنری خراسان
مدیرمسئول: کورش شجاعی
سر دبیر: محمدسعید احدیان
به اهتمام: علیرضا رضاخواه